

שיעור הבנת הנקרא

מבוא

החלק האחרון בכל פרק מילולי הוא קטע הבנת הנקרא עליו נשאלות 6 שאלות. השאלות יכולות להיות כלליות על הקטע, כמו מה הכותרת המתאימה ביותר, במה עוסק הקטע, מה מטרתו העיקרית וכו', הן יכולות להיות שאלות נקודתיות העוסקות בעובדות הנתונות בקטע, למה מתייחסת מילה מסוימת או ביטוי מסוים וכו', והן יכולות להיות שאלות הסקה, בהן התשובה אינה נתונה בקטע אלא צריך להסיק אותה ממנו. סדר השאלות הנקודתיות הוא לפי סדר הדברים בקטע, ושאלות כלליות נשאלות בדרך כלל בהתחלת או בסוף השאלות האחרות.

ניקח לדוגמה את הקטע הבא:

השתחררות מתחושת כאב גוררת לרוב תחושת הנאה וסיפוק. קשר מיוחד ומוזר זה בין הנאה לכאב מצוי בגוף גם ברמה הפיזיולוגית. המערכת האנדורפינית הממונה על מניעת העברת תחושת הכאב באמצעות סינפסות אל תאי העצב הבאים, משמשת באופן דומה לוויסות פעולתם של תאי עצב המווסתים את שחרור המוליך העצבי דופמין, המעורר את המערכת הממונה על מרכז התגמול וההנאה במוח.

5

הסמים ממשפחת האופיאטיים, ובהם הירואין, פועלים לדיכוי מערכת העצבים המרכזית, וחלקם (דוגמת המורפין) משמשים עד היום ברפואה כמשככי כאבים. למעשה, קיים תיעוד כבר מהמאה השלישית לפני הספירה אודות השימוש בחומרים אלה לצרכים רפואיים, ביניהם הרגעה, שיכוך כאבים, טיפול בשלשול ועוד. עם התקדמות המחקר על המוח נתגלה כי במוח, במערכת העיכול ובשלייה קיימים קולטנים לחומרים מסוג זה אשר מיוצרים בגוף באופן טבעי, והם אותם אנדורפינים המופרשים בגוף במינונים קבועים ופועלים לשיכוך כאבים וגורמים לתחושת הנאה. שימוש בהרואין גורם לתחושת אופוריה, חמימות וסיפוק, ותחושה כללית טובה. מינונים גבוהים יכולים לגרום לעיוותים בראייה ולחלומות בהקיץ.

10

מערכות הגוף מתאימות את עצמן למינונים המסופקים להן. כך, שימוש חוזר בסם גורם להווצרות סבילות ברמה המטבולית והתאית. הראשונה גורמת להשפעה חלשה יותר של הסם בשימוש בכמות זהה של החומר, בשל ייצור מוגבר של אנזימים המפרקים אותו במהירות רבה יותר. האחרונה חמורה יותר, ונגרמת משינויים המתחוללים בתאי המוח ותאי העצב. בכל שימוש בסם מסוג האופיאטים התאים מפתחים סבילות, המאפשרת להם לתפקד "כרגיל" חרף הרמה הגבוהה של הסם. יחד עם זאת, סמים ממשפחת האופיאטים, ובראשם הירואין, הינם ממכרים ביותר. משמעות הדבר היא כי כל הפסקה של השימוש בסם אפילו לכמה שעות, או יממה, תגרום להופעתם של תסמיני גמילה קשים ביותר, ביניהם צמרמורות, חום, כאבי שרירים, שלשולים, חרדה ורגישות יתר לכאב. כעת בא לידי ביטוי הקשר הגופני שבין הכאב וההנאה. אותו הסם שגרם בתחילה לתחושת הנאה ואופוריה אינו גורם לתופעות אלה יותר, אך המכור זקוק לו על מנת להמנע מתחושת הכאב המלוות את הגמילה.

15

20

החומרים ממשפחת האופיאטים פועלים על אותם מנגנוני סבילות. מסיבה זו, בתכניות גמילה רבות עושים שימוש בחומרים סינטטיים המהווים תחליף לסם, דוגמת מתדון ובופנפרין, הנלקחים מדי יום או יומיים, אינם גורמים לתחושות אופוריה, ומשתחררים מן הקולטנים לאט, וכך מקלים על תסמיני הגמילה ומאפשרים המשך תפקוד.

25

השאלות

1. "באופן דומה", שורה 3 :

- (1) כמו הקשר בין ההנאה והכאב
- (2) כשם שהיא פועלת למניעת תחושת הכאב
- (3) באמצעות אותן סינפסות
- (4) כשם שפועלת המערכת האנדורפינית

פתרון :

שאלה זו מכוונית אותנו לביטוי מסוים ועלינו להסיק למה מתוך הנאמר בקטע מתכוון הביטוי. במקרה זה, הכוונה היא לכך שהמערכת האנדורפינית מווסתת את תחושת ההנאה במנגנון דומה למנגנון המווסת את תחושת הכאב.
התשובה הנכונה היא (2).

2. ה"אנדורפינים" (שורה 11) :

- (1) מיוצרים בגוף האדם
- (2) גורמים לתחושת אופוריה
- (3) שימשו בימי קדם לשיכוך כאבים
- (4) ממכרים ביותר

פתרון :

האנדורפינים הינם חומרים מסוג האופיאטים המיוצרים בגוף באופן טבעי. (שורה 10-11 : "...אשר מיוצרים בגוף באופן טבעי, והם אותם אנדורפינים...")
התשובה הנכונה היא (1).

3. "ונגרמת" (שורה 17) :

- (1) ייצור מוגבר של אנזימים
- (2) סבילות של התאים
- (3) השפעה חלשה יותר של הסם
- (4) ההתמכרות לסם

פתרון :

מדובר על "האחרונה" (שורה 17), והכוונה היא לסבילות התאית (ה"ראשונה" היא הסבילות ברמה המטבולית).
התשובה הנכונה היא (2).

4. מה מהבאים אינו מיוחס בקטע לסמים ממשפחת האופיאטים?

- (1) דיכוי של מערכת העצבים המרכזית
- (2) פעילות על מנגנוני סבילות דומים
- (3) גורמים להזיות במינונים גבוהים
- (4) ממכרים ביותר

פתרון :

בקטע לא מצוין כי סמים ממשפחת האופיאטים גורמים להזיות.
התשובה הנכונה היא (3).

5. הקשר הגופני בין כאב והנאה (שורה 22-23) בא לידי ביטוי על ידי :

- (1) השימוש בסמים אופיאטים גם כמשככי כאבים
- (2) העובדה כי המכור נהנה מהסם למרות כאבי הגמילה
- (3) הקשר בין שני המנגנונים במוח
- (4) העובדה כי המכור עושה שימוש בסם שגרם להנאה כדי להמנע מכאב

פתרון :

שורה 23 : "אותו הסם שגרם בתחילה לתחושות הנאה ואופוריה אינו גורם לתופעות אלה יותר, אך המכור זקוק לו על מנת להמנע מתחושות הכאב המלוות את הגמילה".
התשובה הנכונה היא (4).

6. מהפסקה האחרונה עולה, כי היתרון של מתדון על פני הרואין נובע מ:

- (1) היותו סינטטי
- (2) פעולתו על אותם מנגנוני סבילות
- (3) מחירו הנמוך
- (4) השתחררותו האיטית מהקולטנים

פתרון:

שורה 26: " חומרים סינטטיים המהווים תחליף לסם, דוגמת מתדון ובופנפרין, הנלקחים מדי יום או יומיים, אינם גורמים לתחושות אופוריה, ומשתחררים מן הקולטנים לאט".
התשובה הנכונה היא (4).
